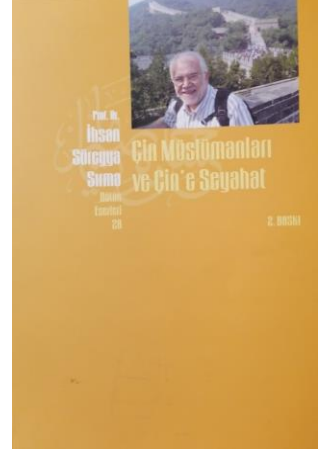

Çin Müslümanları ve Çin'e Seyahat

Çin Müslümanları ve Çin'e Seyahat, İhsan Süreyya Sırma, Beyan Yayınları,
İstanbul 2015, ISBN 9789754734690

Saliha Çelik¹

İhsan Süreyya Sırma Hoca'nın bu eseri, Çin Müslümanları hakkında bilgi veren nadir kitaplardan biridir. Çin seyahati sırasında yaşadıklarını anlatmaktadır. Sultan II. Abdülhamid Han ve Çin Müslümanları hakkında yaptığı çalışmaları bağlamında dostu Nejat Bey'in daveti üzerine 2008 yılında 12 günlüğüne Çin'e gitmiştir. Eser, çeşitli açılardan Çin Müslümanlarını bize tanıtmakta olup geniş bir muhtevaya sahiptir. Kullanılan çok sayıda fotoğraf sayesinde, İhsan Hoca'nın anlattıkları zihnimize daha kolay canlanmaktadır. Çin'de yaşayan yaklaşık 30 milyon Müslüman'ın yaşamına, kültürüne ışık tutan bir eserdir.

Müellif Hakkında

1944 yılı, Siirt doğumlu olan İhsan Süreyya Sırma, 1962 yılında lisans eğitimini Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Bir süre Diyanet İşleri Başkanlığında memurluk, Siirt Lisesinde öğretmenlik yaptı. 1967 yılında doktora eğitimi için Fransa'ya gitti. Bu yıllarda Arapça eğitimi için bir süre de Tunus'ta bulundu. 1973 yılında İslami ilimler alanında doktorasını alarak Türkiye'ye döndü. 1980 yılında doçent, 1989 yılında profesör oldu. 1995 yılına kadar Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde İslam Tarihi alanında öğretim üyeliği yaptı. Çeşitli mecmualarda yazıları yayımlandı. Viyana'da tarih dersleri verdi. Bir süre Siirt Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalıştı. İleri seviye İngilizce, Fransızca ve Arapça bilmektedir. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Çin Müslümanları

Eser 175 sayfadan oluşmaktadır. Takdim kısmının ardından "Çin'de Müslümanlık Tarihi" adlı ana başlığın altında çeşitli alt başlıklar ile kısaca Çin'in Müslümanlaşması ve Çin

¹ salihahistorybu@gmail.com

(Bu yazı Young Academia ve Server Genç Hanımlar Derneği iş birliğinde Dr. Tuğba Y. Aydeniz yönetiminde "Seyahatnameler ve Şehir Tarihi Yazarlık Atölyesi" kapsamında üretilmiştir.)

Müslümanları ile Osmanlı Devleti arasındaki etkileşime değinilmiştir. İkinci ana başlık ise Çin'e Seyahat olup, Hoca'nın Çin Seyahati sırasında yaşadıklarını anlatmaktadır.

Müellif, takdim kısmında buradaki Müslüman kardeşlerimize karşı -hiç araştırılmadığı için- bigâne kalınmasından yakılarak Çin Müslümanlarına duyduğu merakın iki ana sebebini ifade eder: Bunlardan ilki, Peygamberimizin ashabından Vehb b. Ebi Kebşe'nin (ö. 634) tebliğ için gittiği Çin coğrafyasını görmek ve buradaki Müslümanları tanımaktır. Diğeri ise doktora yaparken araştırdığı Sultan II.Abdülhamid'in Çin Müslümanları üzerindeki etkisini görmektir.

Çinliler ile Müslümanlar arasındaki ilk etkileşim, ticaret vasıtasıyla olmuştur. İslam'ın Çin'de yayılması ile ilgili pek çok rivayet vardır. Bunların çoğu bize ashabın önde gelenlerinden Sa'd b. Ebi Vakkas'ın akrabası olan Veh b. B. Ebi Kebşe'dir. Bir yıl boyunca Çin'e seyahat etmiş ve Çin İmparatoruna Hz. Peygamber'in (s.a.v) tebliğini ulaştırmıştır. Efendimizin vefatının ardından Çin'e tekrar gidip buraya yerleşmiş, tebliğ vazifesine ölene kadar devam etmiştir. Türbesi Çin'de bulunmaktadır.

Hz. Peygamber döneminde sahabiler aracılığı ile başlayan bu etkileşim, önemini hiç kaybetmemiş Osmanlı döneminde de devam etmiştir. Özellikle Sultan II.Abdülhamid döneminde yaşanan gelişmeler kitapta geniş yer almaktadır. Müellifin burada verdiği bilgiler sadece rivayetlere değil, arşiv belgelerine de dayanır. Cennet mekân Abdülhamid Han, halifeliği sırasında Batılı emperyalist güçlere rağmen, Çin Müslümanları ile gönül bağları kurmaya çalışmıştır. Bu sebeple Çin'e pek çok heyet göndermiştir. Mamafih gönderilen en önemli heyet, Enver Paşa'nın liderlik yaptığı heyettir. Sultan II. Abdülhamid Han gönderdiği heyetlerle sadece siyasi olarak değil kültürel olarak da İslam ümmetiyle etkileşim halinde kalmaya çalışmıştır. Yazarın buna verdiği en iyi örnek Hamidiye Üniversitesi'dir. Çinli

Müslümanlarla iş birliği yapılarak Niujiu Camii'nin bahçesine kurulan bu üniversite, dünyanın diğer ucunda dahi olsa Osmanlı'nın Müslümanların yaşadığı bölgedeki varlığını siyasi olarak hissettirdiği gibi ilme, bilgiye ne kadar önem

verdiğini de göstermektedir. Günümüzde hâlâ öğrencilere eğitim vermektedir.

Çin'e Yolculuk

İhsan Süreyya Sırma, verdiği bu ön bilgilerin ardından seyahat anılarını yazmaya uçakta başlıyor. Bu uzun yolculukta Çince birkaç kelime öğrenmeye gayret ediyor. Yaptığı küçük pratiklerin sonunda Çinlilerle konuşma çabası tebessüm ettiriyor. Zira ne konuştuğunu hiçbir Çinli anlamıyor. Dostları ile beraber Pekin'e indiklerinde dikkatini çeken, Pekin'in kendi kültürünü yansıtmaktan uzak, modern bir Avrupa şehrini hatırlatması oluyor. Her ne kadar komünist ismiyle anılsa da kapitalizmin etkileri burada bile açıkça gözlemlenmektedir.

Sokaklarda Budist'ten Müslümanına farklı dinlere mensup pek çok insan vardır. Kitapta Çin kültürü ile ilgili bizi şaşırtan pek çok şeyle karşılaşırız. Bunlardan biri de eski dönemlerde Çin'de ipeğin sadece fakirlerin giydiği, değersiz bir kumaş olduğunu öğrenmemiz. İbn Battuta'dan nakledilen bilgiye göre, eski zamanlarda Çinliler arasında bir pamuk elbise, bir yığın ipek elbiseye bedelmış. Yine Çin'de başınıza gelebilecek garip şeylerden birisi, akşamın erken vakitlerinde Çinlilerin dükkânları kapatıp evlerine çekilmeleri sonucunda herhangi bir ihtiyacınızı giderecek yer bulamamanız. Nitekim İhsan Hoca ve arkadaşları da lokantalar kapandığı için yiyecek bulamıyorlar. Zar zor buldukları bir fast food lokantasında istemeyerek de olsa karınlarını doyuruyorlar.

Kitapta Çinliler hakkında verilen bilgiler arasında en dikkat çekenlerinden biri yazara göre Çinlilerin ahlak sahibi kimseler olmalarıdır. Televizyonlarında, mecmualarında müstehcen sahnelere rastlanmaz. Fakir halkının çok olmasına rağmen Çin'de asla dilenciyle de karşılaşılmaz. Çinliler hakkında 100 yıl önce yazılan Hasan Tahsin Hoca'nın yorumunu da eserine eklemiştir. *"Çinliler taklit ve temsil yönünden büyük zekâya sahiptir... Çinlileri birbirine bağlayan güçlü sebeplerden bir tanesi, aralarında mevcut olan karşılıklı sevgidir... Çin dışında ölen bir Çinlinin oralarda yani Çin haricindeki bir ülkede defnedilmesi asla hoş görülmez..."* Bu güzel hasletlerinin yanı sıra Çinlilerin temiz olmamaları da olumsuz anlamda İhsan Süreyya Hoca'nın dikkatini çekmiştir.

Yazarın önerisine göre Pekin şehrinde görülmesi gereken yerlerden biri "Yasak Şehir" olarak adlandırılan saray kenttir. Buraya Yasak Şehir denmesinin nedeni, imparatorun güvenliği için kendisi de dahil olmak üzere hiçbir saraylının şehre giriş çıkışına müsaade edilmemesidir. İhsan Hoca'nın Pekin'de ziyaret ettiği diğer önemli bir mekân ise Niu-Jie semtidir. Burayı önemli kılan unsur kitabın ilk sayfalarında hakkında bilgi verilen Hamidiye Üniversitesi'dir. Öğle namazını Üniversitenin yanında bulunan camide ihya eden İhsan Hoca'nın dikkatini

İmam'ın namazı Hanefi mezhebine göre kıldırması çekiyor. Bunun temel sebebinin Sultan Abdülhamid Han'ın gönderdiği hocalardan kaynaklandığını öğreniyoruz. Yine kitaptan öğrendiğimiz ilginç bir bilgi de namaz kıldıkları caminin yanında sadece kadınlara özel, erkeklerin giremeyeceği bir caminin bulunmasıdır. Çin'de pek çok yerde erkek camisine bitişik ayrı kadınlar camisini görmek mümkün. Her ne kadar Çinliler için temizlik kuralları çok önemli olmasa da İhsan Hoca camiler tertemiz olduğunu söylüyor.

Çin'e kadar gidip de görmeden gelinmeyecek belki de en önemli mekân İbn Battuta'nın "Yecüc ve Mecüc Duvarı" diye adlandırdığı Çin Seddi'dir. İhsan Hoca, ona rehberlik eden arkadaşı ile sabahın erken saatinde Çin Seddi'ne geliyorlar ancak daha bilet satışı başlamadığı için karınlarını doyurmaya karar veriyorlar. Bulabildikleri en yakın mekân ise ilginçtir ki Starbucks(!). Sedde tırmanırken İhsan Hoca'nın rehberine yaptığı espriye hem tebessüm edip hem şaşırıyoruz. *"Ali aslında biz istesek burada iyi para kazanırız", "Nasıl Hocam?" "Baksana Çinliler durmadan bizimle fotoğraf çekinmek istiyor."* Bu diyalogdan fotoğraf çekmenin Çin geleneklerinde geçmişten beri var olduğunu öğreniyoruz. Öyle ki İbn Battuta zamanında bile yabancıların resmini yaparlarmış. Zirveye vardıklarında İhsan Hoca'nın zihninde canlanan ilk şey bu Seddin yapımı esnasında zor şartlar altında çalışmaya dayanamayan 20 milyon işçinin hayatını kaybetmesi oluyor.

Pekin gezisini tamamlayan seyyahımızın bir sonraki durağı Xian kenti. Xian'ın en merkezi semti bir Müslüman mahallesidir. İhsan Hoca sokaklarda dolaşırken takkeli beyler, örtülü hanımlar gördüğünde kendini Kahire'de gibi hissettiğini söylüyor. "Selam" sözünü anlamasalar da çok sıcakkanlı oldukları için bir şekilde selamlaşmanın yolunu buluyorlar. Semtin merkezinde uzak doğu mimarisine göre yapılan harika bir cami var. Caminin bahçesindeki renk renk çiçekler camiye ayrı bir güzellik vermektedir. İhsan Hoca'nın çektiği fotoğraflar sayesinde biz de bu güzellikten nasiplenebiliyoruz. Caminin çevresinde ise bir çarşı bulunmakta. Çarşıda Hoca'nın dikkatini celbeden bir husus, çekirgelerin tıpkı bir kuş gibi kafese konulup sergilenmesi. Kuş sesleri ve cır cır çekirge sesleriyle çarşayı geziyorlar.

Pekin Büyük Camii'nin bahçesinden bir fotoğraf

Çin'de Müslüman nüfusu 30 milyon olarak ifade edilse de İhsan Hoca'nın tahminlerine göre daha fazladır. Çin'in çeşitli yerlerinde çok sayıda cami vardır. Bunlardan en eskisinin Tsing-Kiao-Sze veya Ten-Çen-Zı olduğu tahmin edilmektedir. Sadece Pekin'de 100'ün üzerinde cami bulunmaktadır. Sosyalist bir hükümet olmasına rağmen Çin hükümeti Müslümanların dini yaşamına engel olmamaktadır. Nitekim hâlâ medreselerde dini eğitim verilmekte olup buralarda binlerce hoca yetişmektedir. Müslümanlar için paralarının üzerinde Arapça harfler bile bulunmaktadır.

Xian kentinden ayrılırken İhsan Hoca ve rehberi bir taksi tutuyorlar. Müslüman olan taksicinin ismi Sa-Li-Ha. Erkek olan taksiciyle adaş olduğumu okuyunca gülmeden geçemedim. Bunun sebebi, Çin dilinde kelimelerin sessiz harfler ile bitirilmemesi imiş. Bu sebeple Çinliler Arapça kelimeleri söylerken zorluk çekiyorlar.

İhsan Hoca, Fransız oryantalist Dabry Thiersant'ın kitabından varlığını öğrendiği Ke Taishan Dağı'nın zirvesindeki mescidi görmek için Xian kentinden ayrılıyor. Ancak tüm zorluklarına rağmen bu mescidi görmek için dağın zirvesine ulaşmaya çalışsa da ancak hava şartları kötü bir hal almaya başlayınca ona rehberlik eden genç öğrenci ile teleferikle geri dönmek zorunda kalıyorlar.

İhsan Süreyya Sırma kitabının son sözünde 12 günlük Çin Seyahatinde, Çin ile ilgili izlenimlerine kısaca yer vermiştir. Bu izlenimlere göre günümüzden farklı olarak Çin, katı rejimine rağmen her vatandaşının özgürce yaşadığı, özgürce giyindiği bir ülkedir. Aynı zamanda çok farklı bir kültüre sahip, apayrı bir dünyadır. İhsan Hoca eserini dualar ve güzel bir öğütle bitirmiştir. Biz de yazımıza onun öğüdü ile son verelim:

"Allah yeryüzünü biz insanlar için yarattı. O halde onda Allah'ın emrettiği gibi yaşayalım; birbirimizle tanışıp güzel geçinelim ve Allah'ın huzuruna temiz gidelim."